

AI en de creatieve sector

Position paper van NVPI, brancheorganisatie van muziekproducenten en filmdistributeurs

Maart 2026

1. Uitgangspunten

Kunstmatige intelligentie (AI) biedt de creatieve sector onmiskenbaar kansen voor innovatie, efficiëntie en nieuwe vormen van creatie en distributie. Tegelijkertijd brengt de inzet van AI substantiële en structurele risico's met zich mee voor het economische fundament van film en muziek. Ongeautoriseerd gebruik van beschermde werken voor AI-doeleinden, in het bijzonder voor training van generatieve modellen, kan de normale exploitatie van werken aantasten en daarmee investeringen, werkgelegenheid en culturele diversiteit ondermijnen.

NVPI pleit daarom voor beleid waarin technologische innovatie hand in hand gaat met rechtszekerheid, investeringsbescherming en behoud van menselijke creativiteit. Toepassing van AI is wenselijk, mits die plaatsvindt binnen een solide, werkbaar en handhaafbaar juridisch kader. Het bestaande nationale en Europese auteurs- en naburigrechtelijke stelsel, waaronder de AI Act, biedt daarvoor een adequate basis. Nieuwe wetgeving of verplichte collectieve vergoedings- of licentiesystemen zijn niet nodig en zelfs onwenselijk.

NVPI hanteert een human-centric benadering: menselijke creativiteit, verantwoordelijkheid en investeringen moeten centraal blijven staan. Verplichte transparantie en labeling van AI-output zijn van belang om door mensen gecreëerde werken te beschermen tegen oneerlijke concurrentie van volledig AI-gegenereerd materiaal. NVPI is van mening dat volledig door AI gegenereerd materiaal niet beschermd is.

2. Exclusieve rechten als fundament van de sector

De exclusieve auteurs- en naburige rechten vormen het economische en juridische fundament van de creatieve sector. Zij maken investeringen in muziek- en filmproducties mogelijk, zorgen voor risicospreiding en ondersteunen een duurzame marktwerking. AI-training vereist verveelvoudiging van beschermde werken en valt daarmee onder deze exclusieve rechten. Toestemming van rechthebbenden is daarom een noodzakelijke voorwaarde.

Deze exclusieve rechten waarborgen dat rechthebbenden zelf kunnen bepalen of, hoe en onder welke voorwaarden hun werken worden gebruikt voor AI-toepassingen. Dat is essentieel voor het behoud van investeringszekerheid en voor een gezonde onderhandelingspositie in de markt.

3. Individuele licenties werken in de praktijk

In de creatieve sector bestaat reeds een goed functionerende markt voor individuele licenties voor AI-gebruik, waaronder AI-training. Recente marktontwikkelingen bevestigen dat licensering binnen het bestaande juridische kader mogelijk is, met bijbehorende inkomstenstromen voor makers en producenten voor het gebruik dat van hun creatieve producties gemaakt wordt. De ontwikkeling van de digitale muziekmarkt en streamingdiensten illustreert dat de sector in staat is om ook in complexe markten effectieve licentiesystemen te realiseren.

Individuele licensering is economisch het meest efficiënt en voorkomt verstoringen in prijsvorming en marktwerking. Verplichte collectieve licenties, wettelijke vergoedingsrechten of uitzonderingen zouden deze markt ondermijnen, onderhandelingen verplaatsen naar achteraf en de waarde van gebruik loskoppelen van daadwerkelijke marktverhoudingen. Vrijwillige collectieve afspraken zijn uitsluitend denkbaar als aanvulling op, en nooit ter vervanging van, individuele rechten.

4. Geen noodzaak voor nieuwe wetgeving

Het bestaan en de verdere ontwikkeling van marktgebaseerde licentiemodellen maken duidelijk dat nieuwe wettelijke regelingen niet nodig zijn. Verschuiving van exclusieve rechten naar wettelijke uitzonderingen of vergoedingsrechten zou het investeringsfundament van de creatieve sector aantasten, met negatieve gevolgen voor productie, werkgelegenheid en het aanbod voor consumenten.

NVPI staat positief tegenover gerichte overheidssubsidies voor innovatie of capaciteitsontwikkeling rond generatieve AI in de creatieve sector, als deze aanvullend zijn op marktlicenties en geen afbreuk doen aan het toestemmingsvereiste. Bijvoorbeeld om via publiek-private samenwerking nieuwe businessmodellen met AI te ontwikkelen die nationaal en Europees kunnen groeien. Introductie van investeringsverplichtingen voor AI-bedrijven acht NVPI ongewenst, omdat daarvan een legitimerende werking uitgaat richting ongeautoriseerde training en omdat zij de vrije marktwerking ondergraaft.

5. Tekst- en datamining (TDM)

De **AI Act** gaat uit van AI-training binnen het geldende auteursrecht, waarbij rechthebbenden gebruik kunnen voorbehouden via de TDM-opt-out van artikel 4 van de DSM-richtlijn. Als er niet ge-opt-out is, zouden AI-modellen gewoon getraind mogen worden op auteursrechtelijk beschermd materiaal. Naar het oordeel van NVPI is deze exceptie echter niet bedoeld voor commercieel ingezette generatieve AI.

De TDM-exceptie is ontworpen als onderzoeksinstrument voor analyse van grote hoeveelheden data, niet voor het trainen van generatieve modellen die creatieve output produceren en economisch concurreren met beschermde werken. Dit wordt bevestigd in recente rechtspraak, waaronder de Duitse uitspraak in GEMA tegen OpenAI (LG München I, 11 november 2025), waarin werd geoordeeld dat dergelijke AI-output auteursrechtelijke reproductie kan vormen en de TDM-exceptie dan niet van toepassing is.

Bovendien is rechtmatige toegang een harde voorwaarde voor toepassing van de TDM-exceptie. In de praktijk ontbreekt die vrijwel altijd vanwege de gebruiksvoorwaarden van platforms.

6. Transparantie en handhaafbaarheid

Transparantieverplichtingen, zoals uitgewerkt onder artikel 50 van de AI Act, dienen het publieke belang van herkenbaarheid van AI-gegenereerde content. Zij vormen echter geen vervanging van het auteursrechtelijke toestemmingsvereiste of van licensering. Transparantie moet deze rechten ondersteunen, niet ondermijnen.

De huidige transparantieregels en de door de Europese Commissie ontwikkelde templates blijven te algemeen. Voor effectieve licensering en handhaving is meer gerichte informatie nodig

over welke werken in welke modellen zijn gebruikt en op basis van welke juridische grondslag. Zonder die informatie is handhaving in de praktijk niet realistisch.

Indien de TDM-opt-out wordt gehanteerd, moet deze werkbaar en technologieneutraal zijn. Beperking tot één technisch middel, zoals uitsluitend het rigide robots.txt, leidt tot rechtsonzekerheid. Een opt-out moet kunnen worden gemaakt via gangbare methoden, waaronder metadata en algemene voorwaarden.

7. Deepfakes

Goede bescherming tegen ongeautoriseerde deepfakes is noodzakelijk. Daarbij dient eerst zorgvuldig te worden gekeken naar bestaande juridische instrumenten, zoals het portretrecht, privacyrecht en onrechtmatige daad. De introductie van een nieuw naburig recht voor deepfakes van personen acht de NVPI voorbarig. Aanpassing en verduidelijking van het bestaande recht verdient de voorkeur.

Bij informatieverplichtingen voor deepfakes moet proportionaliteit centraal staan. De context van gebruik en het risico op misleiding zijn bepalend, niet het enkele feit dat AI is ingezet. Artistiek, creatief, satirisch en fictief gebruik moet mogelijk blijven.

8. Conclusie en beleidsoproep

NVPI roept politiek en overheid op vast te houden aan het bestaande Europese en nationale auteurs- en naburigrechtelijke kader. Rust en rechtszekerheid zijn noodzakelijk om marktgebaseerde licentiemodellen verder te laten groeien en investeringen te stimuleren. Nationale aanvullingen bovenop Europees recht zijn onnodig en leiden tot fragmentatie en concurrentievervalsing binnen de interne markt.¹

De creatieve sector past AI reeds op brede schaal toe, onder meer in bedrijfsvoering, marketing, distributie, rechtenbeheer, productieplanning en pre- en postproductie. Deze toepassingen laten zien dat innovatie uitstekend mogelijk is binnen het bestaande juridische kader. Bescherming van rechten en technologische ontwikkeling sluiten elkaar niet uit, maar versterken elkaar.

Deze position paper wordt aangevuld naar aanleiding van actuele ontwikkelingen. De meest recente versie vind je op [nvpi.nl](https://www.nvpi.nl).

¹ Deze beleidslijn sluit aan bij het Voss-rapport van de JURI-commissie van het Europees Parlement: behoud van het bestaande kader, met gerichte verbeteringen op het gebied van transparantie en handhaafbaarheid, is de juiste weg vooruit. AI kan dan uitgroeien tot een kracht die innovatie stimuleert, zonder de creatieve en economische basis van film en muziek te ondermijnen.